

יצחק ילון

י"א

השואה בצפון בוקובינה

עם תום מלחמת העולם הראשונה (סוף 1918) סופחו לרומניה שטחים: מהונגריה -טרנסילבניה ובאנאט, מבולגריה - דרום דוברוג'יה, מרוסיה - בסרביה ומאוסטריה - בוקובינה.

בתחילת מלחמת העולם השנייה נקרעו מרומניה בסרביה וצפון - בוקובינה, שאותן סיפחה לעצמה ברית-המועצות (28 יוני 1940); צפון - טרנסילבניה סופחה להונגריה (סוף אוגוסט 1940), ודרום - דוברוג'יה סופחה לבולגריה (7 ספט' 1940). קריעת חבלי ארץ אלה מרומניה העלתה לשלטון את הגנרל יון אנטונסקו יחד עם תנועת ה"לגיונרים" האנטישמית, האכזרית. המלך קרול השני גורש, ובנו מיהאי הומלך במקומו (6 ספט' 1940). את זעמם על אבדן השטחים שפכו הרומנים על היהודים. האנטישמיות פשטה ברחבי המדינה כולה.

יהודים גורשו מהכפרים אל הערים הסמוכות, רכוש יהודי הוחרם, תלמידים יהודים לא הורשו עוד לבקר בבתי - ספר ממלכתיים, מפעלים הוחרמו, יהודים הוצאו מהאיגודים המקצועיים (רופאים, עורכי - דין, מהנדסים ועוד), נזרקו מרכבות, הוכו ונשדדו; רבים נהרגו, ופרצו פוגרומים בדורוהי, ביאסי, בבוקרשט ועוד. כתוצאה מאלה ומן הפחד מפני מה שעוד עלול לקרות, עברו אז אלפי יהודים לבסרביה ולצפון - בוקובינה, אשר זה עתה סופחו לברית המועצות.

כל אלה היו רק מבוא לשואה, שאותה חוללו הרומנים לאחר מכן: בתחילת מבצע "ברברוסה", יוני 1941, כבשו גרמניה ורומניה את בסרביה ואת צפון - בוקובינה. מנהיגי רומניה דאז, המרשל יון אנטונסקו, ראש ממשלתה מיהאי אנטונסקו וחברי ממשלה אחרים נתנו פקודות לצבא ולז'נדרמריה הרומנים תחת הסיסמה "ניקוי השטח" – Curățirea Terenului להיפטר מיהודים וקומוניסטים. ראש הממשלה, מיהאי אנטונסקו, הגדיל ועשה בישיבת הקבינט מה - 8 ביולי 1941, באומרו: "אני מבקש מכם, היו חסרי רחמים. אין כאן מקום להומניטריות מתקתקה וחסרת שחר... אני מצדד בהגירה כפויה של כל היסוד היהודי מבסרביה ומבוקובינה; יש לגרש אותם מעבר לגבול... איני חושש שמא תשפוט אותנו ההיסטוריה כבברברים..."

אם יש צורך בכך, השתמשו במכונות ירייה, ואני אומר כי החוק אינו קיים...
”(1).

הפקודות בוצעו במלואן. בימים הראשונים ניתנה יד חופשית לאוכלוסייה המקומית לשדוד, לבזוז ולהרוג יהודים, כאשר הצבא והז'נדרמריה נוטלים בכך חלק. יהודים נשדדו והוכו, בנות ונשים נאנסו, רבים נרצחו במקום, ואלה שנותרו בחיים גורשו ונדדו לכיוון נהר הדנייסטר. הם צעדו ברגל מאות קילומטרים בחום הקיץ, רעבים, חולים, תשושים; החיילים הרומנים ירו בכושלים בהליכה, אחרים גוועו מרעב, ממחלות ומתשישות. חלקם הגיעו לידיניץ ולמחנות זמניים אחרים. לאחר שהייה של כשישה שבועות במחנות הזמניים נמשך הגירוש לכיוון טרנסניסטריה.

כ- 150 אלף מיהודי בסרביה ובקובינה ניספו בשלושת החודשים, יולי - ספטמבר 1941, על אדמת בסרביה וצפון בקובינה. (2)

גם את ניצולי הפוגרומים מצפון בקובינה שהיו תחת שלטון סובייטי וכן יהודי דרום בקובינה ומחוז דורוהוי (שלא היו תחת שלטון סובייטי) גרשו הרומנים לטרנסניסטריה, חבל ארץ בין נהרות הדנייסטר והבוג, שאותו העבירו הגרמנים לשליטת רומניה. כ-195 אלף יהודים גורשו החל מאוקטובר 1941 לטרנסניסטריה, מהם ניספו שם כ-145 אלף (3) ועוד כ-180 אלף יהודים מקומיים (3), עד שהשטח שוחרר במאוס 1944 ע"י הצבא האדום. על גירוש זה נכתב רבות ועוד ייכתב.

ב - 11 בנובמבר 2004 פורסם דו"ח "ועדת ההיסטוריונים הרומנית - ישראלית" בראשות פרופ' אלי ויזל (השתתפו בה 32 היסטוריונים ואנשי ציבור מארה"ב, מרומניה, מישראל, מגרמניה ומצרפת), ובו נקבע, בין היתר: "רומניה אחראית ליותר מעשי רצח של יהודים בשואה מאשר כל מדינה אחרת, פרט לגרמניה. רומניה ביצעה רצח עם נגד יהודים. העובדה, כי חלק מיהודיה שרד אינה משנה מציאות זאת (4)".

טרם יצא לאור ספר, אשר ינציח את מעשי הזוועה האיומים של רומניה בשואת צפון בקובינה.

ספר זה מנסה לעשות זאת ולרכז עדויות על כך.

יבורך הצוות, אשר הביא לסיומו של מפעל קדוש זה, הכולל עדויות, סיפורים אישיים וכתבות ממקורות אחרים. לצערנו, אחרי שישים שנה נותרו מעטים, שיכולים עוד לתרום מזיכרונם לספר זה. יהי זכר הניספים ברוך !

מפת רומניה לאחר סיפוח בסרביה ובוקובינה לבריה"מ,
צפון טרנסילבניה להונגריה, דוברוג'ה הדרומית לבולגריה (1940)

המקורות:

"תולדות השואה ברומניה", ז'אן אנצ'ל, הוצאת "יד ושם", ירושלים,

: 2002

(1) עמ' 540, (2) עמ' 569, (3) עמ' 1389, (4) עיתון "הארץ", 12

בנובמבר 2004, עמ' א-15, ציטוט מתוך הדו"ח.